

Sygn. akt V U 474/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 czerwca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie :

Przewodniczący SSO Marzena Głuchowska

Protokolant st. sekr. sądowy Barbara Wypych

po rozpoznaniu w dniu 27 czerwca 2017 r. w Kaliszu

odwołania A. A.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 25 sierpnia 2015 r. Nr (...)

w sprawie A. A.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o emeryturę

1. Zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 25 sierpnia 2015 r. znak (...) w ten sposób, że przyznaje odwołującemu emeryturę poczynając od dnia 1 lipca 2015 r.,

2. Zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na rzecz A. A. kwotę 810,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

UZASADNIENIE

W dniu 30.07.2015 r. do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. został złożony ponowny wniosek o przyznanie prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach dla A. A..

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 25.08.2015 r. w sprawie (...) odmówił A. A. prawa do emerytury. Zdaniem ZUS w O. odwołujący nie spełnia przesłanek wskazanych w art. 184 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748).) tj. nie wykazał 15 lat zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Od tej decyzji w dniu 14.09.2015 r. A. A. wniósł odwołanie, w którym podniósł, iż wykonywana przez nią praca w okresie od 01.01.1980 r. do 30.06.1999 r. w Zakładach (...) Sp. z o.o. w K. jako fermentatorowy – piwniczny winiarski, na którym to stanowisku wykonywał pracę stale, jest pracą na stanowiskach wymienionych w wykazie A do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, co uprawnia go do uzyskania wcześniejszego świadczenia emerytalnego.

W odpowiedzi na odwołanie ZUS w O. podtrzymał argumentację wcześniej przedstawioną w zaskarżonej decyzji, podniósł, iż odwołujący nie udowodnił 15 lat zatrudnienia w szczególnych warunkach oraz wniósł o oddalenie odwołania A. A..

Wyrokiem z dnia 15.12.2015 r. w sprawie VU 1099/15 Sąd Okręgowy w Kaliszu zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał odwołującemu emeryturę od dnia 01.07.2015 r. W wyniku apelacji od powyższego wyroku, został on uchylony wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 06.02.2017 r. w sprawie III AUa 298/16, zniesiono postępowanie przed Sądem Okręgowym i sprawę przekazano temuż Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy/Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kaliszu rozpoznając sprawę ponownie, ustalił następujący stan faktyczny:

Odwołujący A. A. urodził się dnia (...) Wykazał staż pracy na dzień 01.01.1999 r. wynoszący 29 lat 10 miesięcy i 21 dni.

W dniu 26.04.2013 r. odwołujący wniósł o przyznanie emerytury wcześniejszej z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Do wniosku odwołujący dołączył świadectwo pracy w szczególnych warunkach za okres od 01.01.1984 r. do 30.06.1999 r. wystawione przez (...) Sp. z o.o. w K. na stanowisku piwniczny winiarski – fermentatorowy. Wskazano Wykaz A Dział IV poz. 33 punkt 1 i 2 Zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31.03.1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Decyzją z dnia 14.06.2013 r. znak (...) organ rentowy odmówił odwołującemu przyznania emerytury wcześniejszej, uznając, iż odwołujący wykazał okres pracy w szczególnych warunkach wynoszący 14 lat 9 miesięcy i 8 dni. Organ rentowy uznał odwołującemu okres pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 14.06.1994 r. i od 06.09.1994 r. do 21.10.1998 r. i od 24.10.1998 r. do 31.12.1998 r. Pominięte okresy od 15.06.1994 r. do 05.09.1994 r. i od 22.10.1998 r. do 23.10.1998 r. to okresy zasiłków chorobowych – 2 miesiące i 23 dni. Przy uwzględnieniu okresu pobierania zasiłków chorobowych w czasie pracy w szczególnych warunkach odwołujący wykazywał 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Od powyższej decyzji odwołanie złożył A. A. wskazując na okres pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1980 r. do 31.12.1983 r. w tym samym zakładzie i na tym samym stanowisku, jak w okresie uznanym przez organ rentowy. W wyniku powyższego odwołania toczyło się postępowanie sądowe w sprawie VU 937/13 Sądu Okręgowego w Kaliszu, zakończone wyrokiem z dnia 29.11.2013 r., oddalającym odwołanie. W toku postępowania Sąd Okręgowy przesłuchał świadków na okres pracy odwołującego w szczególnych warunkach od 01.01.1980 r. do 31.12.1983 r. i powyższego okresu nie uznał. Jednakże sporządzając uzasadnienie wyroku w sprawie VU 937/13 Sąd Okręgowy przyznał, iż błędnie przyjął okres pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r., jako wynoszący mniej niż 15 lat, gdyż błędnie za organem rentowym wyłączył z tego okresu, okresy zasiłków chorobowych. W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy stwierdził, iż odwołujący wykazał na dzień 01.01.1999 r. 25 lat zatrudnienia, 15 lat pracy w szczególnych warunkach oraz iż ukończył 60 lat, spełnił więc warunki do przyznania emerytury w myśl art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Sąd Okręgowy stwierdził także, iż wadliwości wyroku z dnia 29.11.2013 r. w sprawie VU 937/13 nie można usunąć, inaczej niż w drodze wyroku Sądu II instancji.

Apelacja wniesiona przez odwołującego od powyższego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 28.10.2014 r. w sprawie III AUa 66/14. W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny odniósł się do trafności nie uznania odwołującemu okresu pracy w szczególnych warunkach od dnia 01.01.1980 r. do 31.12.1983 r. W żaden sposób nie odniesiono się do tego, iż odwołującemu organ rentowy wadliwie policzył okres pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r., uznając iż nie wynosi on 15 lat, poprzez pominięcie okresów zasiłku chorobowego.

W dniu 30.07.2015 r. odwołujący złożył kolejny wniosek o emeryturę. Podnosił, iż na dzień 01.01.1999 r. wykazał okres pracy w szczególnych warunkach wynoszący 15 lat. Powoływał się na okres pracy w szczególnych warunkach

od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r. i na to iż ten okres stanowi 15 lat pracy, oraz na inny okres pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1980 r. do 31.12.1983 r. Do wniosku odwołujący dołączył zeznania świadków S. G. i D. C..

Decyzją z dnia 25.08.2015 r. organ rentowy odmówił odwołującemu przyznania emerytury wcześniejszej, uznając okres pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r., po wyłączeniu okresów pobierania zasiłków chorobowych, wynoszący 14 lat 9 miesięcy i 8 dni. Nie uznano okresu pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1980 r. do 31.12.1983 r.

Od powyższej decyzji odwołanie wniósł A. A., podnosząc, iż na 01.01.1999 r. wykazuje 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Toczyło się postępowanie w sprawie VU 1099/15 Sądu Okręgowego w Kaliszu. W jego toku odwołujący powoływał się także na dowody z dokumentów zebranych w sprawie VU 937/13 Sądu Okręgowego w Kaliszu, wywodząc, iż na 01.01.1999 r. wykazał 15 lat pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r. Na rozprawie w dniu 01.12.2015 r. Sąd Okręgowy w Kaliszu, przeprowadził dowód z przesłuchania świadków D. C., S. G. oraz przesłuchania odwołującego i dowód z dokumentów w aktach osobowych odwołującego. Wyrokiem z dnia 15.12.2015 r. Sąd Okręgowy w Kaliszu w sprawie VU 1099/15 zmienił decyzję z dnia 25.08.2015 r. i przyznał odwołującemu emeryturę od dnia 01.07. 2015 r. oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania w sprawie. Sąd nie uwzględnił odwołującemu okresu pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1980 r. do 31.12.1983 r. Sąd ustalił, iż odwołujący wykonywał pracę w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r. i jest to okres 15 lat. Za niezasadne Sąd I instancji uznał wyłącznie odwołującemu z okresu pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r., okresów pobierania zasiłków chorobowych od 15.06.1994 r. do 05.09.1994 r. i od 22.10.1998 r. do 23.10.1998 r.

Powyższy wyrok został zaskarżony apelacją przez organ rentowy. Organ rentowy zakwestionował w apelacji zaliczenie przez Sąd I instancji do okresu pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r., okresu pobierania zasiłków chorobowych od 15.06.1994 r. do 05.09.1994 r. i od 22.10.1998 r. do 23.10.1998 r.

Powyższy wyrok został uchylony przez Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z dnia 06.02.2017 r. w sprawie III AUa 298/16. Zniesiono postępowanie przed Sądem Okręgowym i przekazano sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania. Wskazano, iż wydanie przez organ rentowy spornej decyzji z dnia 25.08.2015 r. nastąpiło z naruszeniem art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Rozpoznając sprawę ponownie stwierdzić należy, iż w sprawie zachodzą przesłanki do zastosowanie art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W myśl art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość.

W niniejszej sprawie organ rentowy odliczył odwołującemu od okresu uznanego pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r., okres zasiłków chorobowych. Tak było w decyzji z dnia 14.06.2013 r. i w decyzji z dnia 25.08.2015 r. Kwestią tą nie zajmował się Sąd Okręgowy w Kaliszu orzekający w sprawie VU 937/13 i Sąd Apelacyjny w Łodzi orzekający w sprawie III AUa 66/14. Sąd Okręgowy w sprawie VU 937/13 w uzasadnieniu stwierdził, iż wydał błędny wyrok, gdyż odwołujący na dzień 01.01.1999 r. wykazał okres pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r. wynoszący 15 lat. Odwołujący w lipcu 2015 r. powołał się na błąd w obliczaniu długości okresu pracy w szczególnych warunkach od 01.01.984 r. do 31.12.1998 r., którą to okoliczność uznać należy za okoliczność istniejącą przed wydaniem decyzji i mającą wpływ na prawo do świadczeń.

Wniosek odwołującego o przyznanie emerytury z lipca 2015 r. opierał się na dwóch kwestiach: prawidłowym policzeniu mu okresu pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r. oraz na wskazaniu innego okresu pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1980 r. do 31.12.1998 r. Organ rentowy wydając decyzję z dnia

25.08.2015 r. pominął w obliczeniach długości okresu pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r. okresy pobierania zasiłków chorobowych oraz nie uznał okresu pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1980 r. do 31.12. 19983 r., co do którego prawomocnie orzeczono w sprawie VU 937/13.

Sąd orzekający w sprawie decyzji z dnia 25.08.2015 r. przyznał odwołującemu prawo do emerytury, uznając iż okres pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r. daje okres 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Sąd I instancji uwzględnił w tym okresie okres pobierania zasiłków chorobowych od 15.06.1994 r. do 05.09.1994 r. i od 22.10.1998 r. do 23.10.1998 r. W niniejszej sprawie obecnie jedynie tę kwestię uznać należy za będącą przedmiotem rozpoznania, stąd nie wymagała ona przeprowadzenia postępowania dowodowego w rozmiarze większym niż to uczyniono na rozprawie z dnia 27.06.2017 r.

Rozstrzygając czy odwołujący, na dzień 01.01.1999 r. wykazuje okres pracy w szczególnych warunkach wynoszący 15 lat stwierdzić należy:

Odwołujący A. A.w okresie od 28.10.1974 r. do 30.06.1999 r. zatrudniony był w Zakładach (...)w K.. W świadectwie pracy z dnia 30.06.1999 r. wskazano wykonywanie pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 30.06.1999 r. na stanowisku fermentowy – piwniczny winiarki – Wykaz A Dział IV poz. 33 punkt 1 i 2. Wykazano także okresy nieskładkowe pobierania zasiłków chorobowych od 15.06.1994 r. do 05.09.1994 r. od 22.10.1998 r. do 23.10.1998 r.

Okresy zasiłków chorobowych w okresie pracy w szczególnych warunkach od 15.06.1994 r. do 05.09.1994 r. i od 22.10.1998 r. do 23.10.1998 r należy uwzględnić. W okresie od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r. odwołujący wykazuje okres 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

(dowód: zeznania odwołującego, akta osobowe odwołującego, akta sprawy VU 937/13 Sądu Okręgowego w Kaliszu)

Możliwość uzyskania emerytury przez mężczyzn przed ukończeniem 65 roku życia, a przez kobiety przed 60 rokiem życia przewidywał do 31.12.2008 r. przepis art. 32 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748). Obecnie osoby urodzone po 31.12.1948 r., które osiągnęły wiek wymieniony w art. 32 i pracowały w szczególnych warunkach mogą przejść na emeryturę na warunkach przewidzianych w art. 184 wymienionej ustawy. Muszą, m.in. spełniać warunek wykazania stażu pracy 25 lat dla mężczyzn a 20 lat dla kobiet i 15 lat pracy w szczególnych warunkach na dzień 01.01.1999 r. Przepis ten wymagał także dla spełnienia warunków do świadczenia rozwiązania stosunku pracy i braku przynależności do OFE. Od dnia 01.01.2013 r. warunek rozwiązania stosunku pracy nie jest wymagany.

Dla celów ustalenia uprawnień do wcześniejszej emerytury za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych. Wiek emerytalny takich osób, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie, których osobom przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie ustawy oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., nr 8, poz. 43 ze zmianami), a także na podstawie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie wymienionych aktów.

Pierwszym z warunków jest brak przynależności do OFE i odwołujący ten warunek spełnia. Kolejnym warunkiem jest ukończenie 60 roku życia. Odwołujący osiągnęła wymagany przez przepisy wiek w dniu (...)r. Następnym warunkiem jest przepracowanie wymaganego okresu zatrudnienia tj. co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Odwołujący wykazał okresy składkowe i nieskładkowe za okres ponad 25 lat na dzień 01.01.1999 r. Ostatnim warunkiem uzyskania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest przepracowanie co najmniej 15 lat w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na dzień 01.01.1999 r.

Aby wykonywaną pracę można było zaliczyć do pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, musi to być rodzaj pracy wskazanej w załączniku A do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Praca ta, zgodnie z brzmieniem § 2 ust 1 wymienionego rozporządzenia musi być wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wymaganym na danym stanowisku. Stosownie do ustępu 2 § 2 w/w rozporządzenia okresy pracy w szczególnych warunkach stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w świadectwie pracy. Pracodawca odwołującego obecnie nie istnieje. Wystawił odwołującemu świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach za cały sporny okres od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r. i nadal.

W świetle powołanego wyżej § 2 rozporządzenia Rady Ministrów zakład pracy wydaje zaświadczenie o zatrudnieniu w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wyłącznie na podstawie posiadanej dokumentacji, natomiast w sądowym postępowaniu odwoławczym możliwe jest ustalenie tych okresów także w oparciu o inne dowody m. in. zeznania świadków (por. uchwała Sądu Najwyższego z 21.09.1984 r., sygn. akt III UZP 48/84 niepublikowana LEX nr 14630).

W rozpoznawanej sprawie, jak wyżej wskazano, pracodawca odwołującego wystawił mu świadectwo pracy w szczególnych warunkach. Świadectwo to odpowiada stanowi faktycznemu.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do tego, czy okres pracy wykazany jako okres pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r., wynoszący 15 lat, winien być pomniejszony o okresy pobrania zasiłków chorobowych od 15.06.1994 r. do 05.09.1994 r. od 22.10.1998 r. do 23.10.1998 r. Istota sporu sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy odwołujący legitymuje się 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych. Spełnienie przez odwołującego pozostałych warunków określonych w art. 184 ustawy. Nie ulega wątpliwości, że odwołujący i wykonywał pracę w warunkach szczególnych. Do okresu pracy w warunkach szczególnych odwołującemu nie zaliczono okresów pobierania zasiłków chorobowych po 14.11.1991 r. z uwagi na treść przepisu art. 32 ust. 1 a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którym przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14.11.1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Na powyższe zagadnienie prawne tj. określenie wzajemnego stosunku przepisów art. 184 i 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w orzeczeniach z dnia 13.07.2011 r. w sprawie I UK 12/11 oraz z dnia 23.04.2010 r. II UK 313/09 rozstrzygając, iż osiągnięcie do dnia 1.01.1999 r. okresu pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących od dnia 1.07.2004 r.

Sąd Najwyższy w powyższych orzeczeniach wskazał, że ocena dotyczy funkcjonowania zasady *lex posterior derogat priori* w obliczu ochrony praw nabytych. Problem zarysował się w związku ze zmianami wprowadzonymi do art. 32, określającego warunki nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, na skutek dodania przepisu ust. 1a, co zostało wprowadzone ustawą z dnia 20.04.2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach, która weszła w życie z dniem 1.07.2004 r. Postanowiono bowiem, że przy ustalaniu takich okresów zatrudnienia nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik po dniu 14.11.1991 r. otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa oraz okresów, w których na mocy szczególnych przepisów został zwolniony od świadczenia pracy, z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego. Art. 32 ust. 1a pkt 2 został uchylony ustawą z dnia 1.07.2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 169, póź. 1412), zatem wyłączeniu ulegają tylko okresy niezdolności do pracy z powodu choroby i macierzyństwa.

Sąd Najwyższy podkreślił, że ustawodawca, wprowadzając zmiany pojęcia „zatrudnienia w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze”, nie uchylał przepisów międzyczasowych, w związku z czym zakres stosowania art. 32

ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych był przedmiotem skargi konstytucyjnej opartej na zarzucie jego niezgodności z art. 2 i 32 ust. 1 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 10.07.2008 r. (K. 33/06, OTK-A 2008 nr 6, póż. 106), uznając za właściwą dla oceny konstytucyjności omawianego przepisu chwilę powstania prawa podmiotowego, w tym wypadku prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, oddalił zarzut, że zmiana warunków emerytalnych prowadzi do naruszenia praw nabytych oraz stwierdził, że oceniana zmiana może mieć zastosowanie wyłącznie na przyszłość.

Zdaniem Sądu Najwyższego wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie budzi wątpliwości, w zakresie, w którym odnosi się do stosunków powstałych po dniu 1.07.2004 r. oraz stosunków zamkniętych, zakończonych nabyciem prawa przed tym dniem. Konieczne jest jednak wskazanie, że w efekcie wprowadzenia ustawą z dnia 20.04.2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach nowych zasad ustalania okresów przebytych w ubezpieczeniu, wynikających z dodanego z dniem 1.07.2004 r. art. 32 ust. 1a, wyłączającego pewne okresy ze stażu pracy w szczególnych warunkach, można wyróżnić pracowników, którzy nabyli prawo do emerytury z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych przed dniem 1.07.2004 r., po tym dniu, oraz pracowników będących w dniu 1.07.2004 r. w trakcie nabywania prawa, a w szczególności tych, którzy wypełnili warunki określone w art. 184 ustawy, zatem uwzględnienie tej kategorii uprawnionych nakazuje uwzględnić aspekt ochrony istniejących w dniu 1.07.2004 r. praw tymczasowych tych osób, zagwarantowanych w powołanym przepisie i prowadzących do nabycia prawa do emerytury. Sąd Najwyższy wskazał, że w art. 184 ustawy, obejmującym stany faktyczne zastane w dniu jego wejścia w życie, ustawodawca, który nie zróżnicował przesłanek nabycia prawa do emerytury przez osoby wykonujące pracę w warunkach szczególnych w zależności od daty ich urodzenia, a w efekcie daty osiągnięcia odpowiedniego wieku, w tym jednym wypadku osobno i w sposób szczególny uregulował sytuację prawną ubezpieczonych urodzonych po dniu 31.12.1948 r. i osobom, które w dniu wejścia w życie ustawy (1.01.1999 r.) wykazały okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn oraz okresu składkowego i nieskładkowego określonych w art. 27 ustawy, zagwarantował prawo nabycia emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32. Wskazał, że ustawodawca, postawił warunek nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego, a także rozwiązania stosunku pracy. Odnosząc się do relacji między art. 184 i wprowadzonym później art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na zastosowanie art. 184 do tych ubezpieczonych, którzy w dniu 1.01.1999 r. osiągnęli pełny staż ubezpieczeniowy, w tym wymagany okres pracy w szczególnych warunkach, lecz nie osiągnęli wieku emerytalnego, oraz zastosowanie art. 32 do tych ubezpieczonych, którzy chociażby jeden z tych okresów osiągnęli po wejściu w życie ustawy, nie później niż do dnia 31.12.2008 r. podniósł, że w wyroku z dnia 8.02.2007 r. Sąd Najwyższy wskazał, że ubezpieczeni, do których ma zastosowanie art. 184 ustawy, mogą realizować prawo do emerytury na „starych” zasadach po osiągnięciu wieku emerytalnego, nawet jeżeli ten wiek osiągną po dniu 31.12.2007 r. podkreślając pogląd o ustanowieniu w art. 184 ustawy odrębnej kategorii ubezpieczonych znajdujący potwierdzenie w art. 24, w którym ubezpieczeni urodzeni po dniu 31.12.1948 r., zatrudnieni w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, zostali wyłączeni z regulacji emerytur pomostowych. Sąd Najwyższy podkreślił, że przyjęte w art. 32 ust. 1a ustawy zróżnicowanie okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach nawiązuje do daty wejścia w życie ustawy z dnia 17.10.1991 r. o rewaloryzacji emerytury i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 107, póż. 450 ze zm.), w której poprzednia definicja okresu pracy w szczególnych warunkach pozostała niezmieniona. Okres tej pracy obejmował zarówno okresy składkowe, jak i okresy nieskładkowe, jeżeli mieściły się one w okresie wykonywania pracy zgodnie z umową o pracę. W konsekwencji - zdaniem Sądu Najwyższego - utrwalił się w judykaturze pogląd, że w art. 32 ust. 1a ustawodawca wprowadził istotną zmianę w stanie prawnym, w którym niemożliwe było w drodze wykładni ustalenie zasady pomijania w okresie ubezpieczenia okresów niezdolności do pracy z powodu choroby, oraz że art. 32 ust. 1 ustawy nie ma zastosowania do oceny nabycia prawa do emerytury przed dniem 1.07.2004 r. Problem zaliczania do stażu pracy w szczególnych warunkach okresów wcześniejszych sprzed 15.11.1991 r., ustawodawca rozstrzygnął przez wyłączenie ich z regulacji art. 32 ust. 1a ustawy. Zatem pogląd, że zastosowanie art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy emerytalnej do osób, które przed dniem 1.07.2004 r. nie spełniły wszystkich warunków nabycia prawa do wcześniejszej emerytury nie narusza konstytucyjnych zasad

równości i sprawiedliwości społecznej, można uznać - w ocenie Sądu Najwyższego – za trafny tylko jako rozumiany w ten sposób, że chodzi o "wszystkie warunki" przewidziane w art. 184 ustawy. Wymaganie bowiem od osób, które spełniły w dniu 1.01.1999 r. warunki dotyczące stażu ubezpieczenia dodatkowo warunku osiągnięcia przed dniem 1.07.2004 r. przewidzianego w art. 32 i 46 ustawy wieku należy uznać za zbyt daleko idące, pomijające ochronę prawa tymczasowego, ukierunkowanego na przyszłe świadczenia.

Sąd Najwyższy wskazał, że sytuacja osób wymienionych w art. 184, opisywana w doktrynie jako ekspektatywa prawa podmiotowego, polega na spełnieniu się tylko części stanu faktycznego koniecznego do nabycia prawa, które poprzedza i zabezpiecza przyszłe prawo podmiotowe. Uwzględnianie ochrony praw w trakcie nabywania, a probowane i wskazywane było w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Także Trybunał Konstytucyjny stosunkom tym niejednokrotnie dawał ochronę, jeżeli miały postać ekspektatywy maksymalnie ukształtowanej, czyli sytuacji prawnej, która spełnia zasadniczo wszystkie przesłanki ustawowe nabycia prawa do emerytury pod rządami dawnej ustawy, bez względu na stosunek do niej ustaw późniejszych. Trybunał uznawał je za postaci praw podmiotowych, do których znajduje zastosowanie ochrona praw nabytych. Uwzględniając, że ochrona ekspektatywy może wynikać z jej istoty, lecz także zyskiwać wzmocnienie w prawie, Sąd Najwyższy stwierdził, że funkcję takiego wzmocnienia spełnił art. 184 ustawy o emeryturach i rentach wobec pozostających w toku stosunków nabywania prawa do emerytury z tytułu wykonywania zatrudnienia w szczególnych warunkach przed dniem 1.01.1999 r. Ustawodawca utrwalił sytuację osób, które w dniu wejścia w życie ustawy wypełniły warunki stażu szczególnego i ogólnego i zadeklarował ich przyszłe prawo do emerytury w wieku wcześniejszym. Wobec tego przewidziana w ustawie ekspektatywa prawa do emerytury nie mogła wygasnąć na skutek nowej regulacji ustalania stażu zatrudnienia. Gwarancji przyszłego prawa do emerytury wobec osób, o których mowa w art. 184 ustawy, ustawodawca nie mógł już naruszyć przez ustalenie innego sposobu wyliczenia ich stażu ubezpieczenia. Stąd wynika ocena Sądu Najwyższego, że wykazanie w dniu 1.01.1999 r. określonego w art. 184 ustawy okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32 ust. 1 pkt 1 obowiązujących po dniu 1.07.2004 r.

Odwołujący po dniu 14.11.1991r. korzystała ze zwolnień lekarskich w łącznym wymiarze ponad 2 miesiące będąc równolegle zatrudnionym w warunkach szczególnych. Po dodaniu tego okresu do niekwestionowanego przez ZUS okresu 14 lat, 9 miesięcy i 8 dni uznać należało, iż odwołujący legitymuje się wymaganym 15 letnim okresem pracy w warunkach szczególnych

Odwołujący wykazał okres pracy w szczególnych warunkach od 01.01.1984 r. do 31.12.1998 r. wynoszący 15 lat na dzień 01.01.1999r.

Odwołujący spełnił zatem warunki wymienione w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Mając na uwadze powyższe na podstawie art. 477¹⁴ § 2 kpc Sąd uwzględnił odwołanie i przyznał odwołującemu emeryturę od miesiąca, w którym zgłoszono ponowny wniosek o emeryturę, od lipca 2015 r. O kosztach orzeczono w myśl art. 98 kpc.

SSO Marzena Głuchowska